

Meningen en feiten over de taaltuin.

Een onderzoek naar meningen van oud-leerlingen over het effect van de taaltuinmethode en naar het effect van deze methode op de spelvaardigheid.

Samenvatting

In dit artikel wordt verslag gedaan van een onderzoek naar het (ervaren) effect van het onderwijs Nederlands aan het Nieuwer Amstel¹ (voorheen SG Snellius) te Amstelveen. Op het NA wordt het vak Nederlands gegeven in de taaltuin. De taaltuinmethode² wijkt af van het reguliere onderwijs Nederlands: er wordt vooral aan de hand van thema's gewerkt waarbij de nadruk ligt op het zelfstandig informatie verwerven, verwerken en verstrekken.

In dit onderzoek is nagegaan hoe oud-leerlingen van het NA de taaltuinmethode ervaren hebben en wat hun mening is over het effect van deze methode, mede in het licht van hun vervolgopleiding. Daarnaast is de spelvaardigheid onderzocht van leerlingen die de taaltuinmethode hebben gevolgd, en vergeleken met de spelvaardigheid van leerlingen die regulier onderwijs Nederlands hebben genoten³.

1. Inleiding

In het kader van onze postdoctorale studie aan het Instituut voor de Lerarenopleiding van de Universiteit van Amsterdam deden wij in 1991 een onderzoek naar het effect van de taaltuinmethode.

Aanleiding voor dit onderzoek was dat zowel docenten van het NA (van andere vakken dan Nederlands), als ook (oud)leerlingen en ouders een nogal negatief beeld hebben van de taaltuin. In verschillende gesprekken is naar voren gekomen dat men twijfels heeft over de resultaten van de taaltuinmethode. Vooral over het spellingniveau wordt veel geklaagd. De twijfels over het effect van de taaltuinmethode zijn grotendeels gebaseerd op het ontbreken van schoolboeken en proefwerken. Ook het feit dat in de taaltuin vooral in groepsverband wordt gewerkt, wordt niet altijd even positief beoordeeld. De sectie Nederlands van het NA is zelf wel overtuigd van de adequaatheid van het taaltuinonderwijs, maar stelde een onderzoek naar het effect van de taaltuinmethode zeer op prijs.

Aangezien men op het NA bezig is het huidige onderwijs te reorganiseren, kan het resultaat van ons onderzoek bijdragen aan de evaluatie van het actuele onderwijs in de taaltuin.

Dit artikel is als volgt opgebouwd: in paragraaf 2 wordt een beschrijving gegeven van het taaltuinonderwijs. Paragraaf 3 bevat een weergave van de opzet van het onderzoek. In paragraaf 4 beschrijven we de resultaten van ons onderzoek. We besluiten dit verslag met paragraaf 5, waarin we conclusies en aanbevelingen geven.

2. De taaltuinmethode

Het taaltuin-idee is begin jaren zeventig ontstaan toen vooruitstrevende docenten Nederlands ervan overtuigd waren dat het onderwijs niet meer alleen op informatie-overdracht en instructie gericht moest worden. Hun uitgangspunt was (en is) dat taal vooral communicatiemiddel is. De uitgangspunten van de zogenaamde taaltuinmethode zijn dan ook normaal functioneel en communicatie-onderwijsgericht⁴. In de taaltuin worden de vakonderdelen geïntegreerd aangeboden waardoor de verschillende aspecten van de taal op natuurlijke wijze aan de orde komen. Het volgende citaat is (nog steeds) sprekend voor het onderwijs in de taaltuin:

"Nederlands in de Taaltuin" is veel oefenen in spreken, luisteren, schrijven, lezen. Er wordt weinig uitgelegd, alleen als dat nodig is. We doen weinig aan regels en theorie, we leiden liever af uit de dingen die we eerst gedaan hebben. Dat vinden we beter dan eerst regels en dan de oefening. Uitgangspunt: taal is communicatie, een taalles is dus een groepsles (Stobbe e.a.: 1977: 34).

De blokuren in de taaltuin (een grote ruimte waarin verscheidene klassen tegelijk les hebben) zien er meestal als volgt uit: rond een bepaald thema wordt een lessenserie opgebouwd waarin de verschillende vaardigheden (lezen, schrijven, spreken en luisteren) geïntegreerd zijn. In de losse uren, die in een gewoon lokaal worden gegeven, worden de deelvaardigheden (indien nodig) geoefend en wordt veel gelezen.

In de onderbouw ligt de nadruk op het lezen en schrijven van verhalen, mede om de fantasie en de creativiteit te stimuleren. Ook de verschillende deelvaardigheden komen aan de orde, zoals grammatica en spelling.

In de bovenbouw draait het meer om het lezen en schrijven van zakelijke teksten, ook als voorbereiding op het eindexamen. De leerlingen werken zelfstandiger; zij moeten bijvoorbeeld zelf (in groepjes) een probleemstelling rond een bepaald onderwerp formuleren en hier langere tijd aan werken. Uiteindelijk resulteert dit in een werkstuk en/of onderzoeksverslag dat gepresenteerd wordt aan de rest van de klas. In de eindexamenklassen werkt men op deze wijze aan Gericht-Schrijven-mappen. De leerlingen maken dan twee mappen; één over een literair en één over een algemeen onderwerp. Leerlingen leren zo zelfstandig werken, plannen en informatie verwerven, verwerken en verstrekken. Het verschil in onderwijs op het havo en het vwo is klein.

3. Onderzoeksopzet

3.1. Onderzoeksvragen en hypothesen

Samenvattend kunnen we zeggen dat kenmerkend voor het taaltuinonderwijs is, dat leerlingen zelfstandig (in groepsverband) werken, plannen en projecten opzetten en afronden. Verder is het opvallend dat er veel aandacht wordt besteed aan het (n.a.v. een probleemstelling of onderzoeksvraag) informatie verwerken, verwerken en verstrekken waarbij veel schriftelijk gerapporteerd wordt. Naast de hierboven veronderstelde positieve effecten van het taaltuinonderwijs zijn er ook veronderstelde negatieve effecten aan te wijzen. Hierbij denken we dan vooral aan onvoldoende spelvaardigheid.

Wanneer je het effect van een bepaalde methode wilt onderzoeken, zul je vooral naar die aspecten moeten kijken die kenmerkend zijn voor die methode.

Daarmee komen we tot onze eerste onderzoeksvraag:

Wat is de mening van oud-leerlingen, met het oog op hun vervolgopleiding, over de effecten van de taaltuinmethode, in het bijzonder met betrekking tot de vaardigheden die kenmerkend zijn voor het taaltuinonderwijs (zelfstandigheid, samenwerking, informatieverwerving, -verwerking en -verstrekking, schrijfgemak) en met betrekking tot (het gebrek aan) spelvaardigheid?

We hebben voor een meningenonderzoek gekozen omdat dit in de tijd die we voor dit onderzoek hadden de snelste manier was om iets over het effect van de taaltuinmethode te weten te komen. Omdat spelling gemakkelijker meetbaar is, wilden we de spelvaardigheid van NA-leerlingen toetsen en vergelijken met de spelvaardigheid van leerlingen die regulier onderwijs volgen.

De tweede onderzoeksvraag luidt dan ook:

Hoe is de spelvaardigheid van NA-leerlingen in vergelijking met die van leerlingen die 'regulier' onderwijs Nederlands hebben gevolgd?

We veronderstelden dat vooral leerlingen die een universitaire opleiding gaan volgen veel baat hebben bij de taaltuinmethode, omdat van hen met name zelfstandig werken (en onderzoeken) wordt verwacht⁵. Leerlingen die een beroepsopleiding gaan doen, hebben wellicht minder baat bij de taaltuinmethode. Aan de ene kant zou dit kunnen liggen aan het feit dat men op een beroepsopleiding minder zelfstandig hoeft te werken, aan de andere kant krijgen de leerlingen op een aantal beroepsopleidingen weer Nederlands. Het zou zo kunnen zijn dat de taaltuinmethode onvoldoende voorbereidt op het vak Nederlands op vervolgopleidingen. We denken hierbij dan met name aan spelling (en grammatica). Hiermee komen we tot de volgende hypothesen:

1. Vooral WO-studenten, in tegenstelling tot HBO-studenten, zeggen veel baat te hebben bij de taaltuinmethode.
- 2A. Oud-leerlingen die de taaltuinmethode gevolgd hebben, denken meer spellingproblemen te ondervinden dan leerlingen die 'regulier' onderwijs Nederlands hebben gehad.

2B. NA-leerlingen hebben meer spellingproblemen dan leerlingen die regulier onderwijs Nederlands volgen.

3.2. Onderzoeksmethode

Het belangrijkste onderzoeksinstrument (i.v.m. hypothese 1 en 2A) is een post-enquête. Hierbij bestaat de onderzoekspopulatie uit een a-selecte steekproef van zowel oud-havo- als oud-vwo-leerlingen, die minimaal drie en maximaal vijf jaar van school zijn, zodat zij enige kijk kunnen hebben op het effect van de taaltuinmethode op het vervolgonderwijs. We enquêteerden 125 oud-havo- en 125 oud-vwo-leerlingen uit verschillende jaren en verschillende klassen zodat de invloed van onderwijs van specifieke docenten geminimaliseerd wordt. De enquête bestaat uit twaalf vragen met meestal drie antwoordmogelijkheden. We hebben ervoor gekozen niet te veel, eenvoudig te beantwoorden vragen te stellen, opdat we een optimale respons zouden kunnen verwachten en de verwerking niet al te tijdrovend zou zijn. De eerste vier vragen zijn bedoeld om de geënquêteerden in te kunnen delen naar het schooltype dat ze op het NA gevolgd hebben (vwo/havo) en naar hun 'vervolgactiviteiten': het volgen van een universitaire opleiding, een (hogere) beroepsopleiding of (al dan niet) werken.

In vraag 5 en 6 vragen we naar de algemene mening van de oud-leerlingen over het taaltuinsonderwijs. In vraag 5 vragen we hoe ze de taaltuin vonden toen ze nog op school zaten (leuk/niet leuk/geen mening) en in vraag 6 wordt hun mening gevraagd nu ze erop terugkijken. Hierbij kan men invullen: positief/negatief of neutraal. Deze vraag hebben we van een andere antwoordmogelijkheid voorzien dan de vorige, omdat oud-leerlingen de vraag waarschijnlijk zullen interpreteren als "wat heb ik eraan gehad?"

In de vragen 7 t/m 11 wordt de mening gevraagd over het effect van de taaltuinmethode op de vaardigheden die centraal staan in de taaltuin (zie onderzoeksvraag 1). De vragen hebben steeds de volgende vorm: 'Vindt u dat u, *door het gevolgde onderwijs Nederlands*, in vergelijking tot uw medecollega's/studenten, die de taaltuinmethode niet gevolgd hebben, beter ...?' (bijvoorbeeld 'functioneert in groepsverband')⁶. In vraag 12 wordt gevraagd of de geënquêteerde van mening is dat hij meer/minder of evenveel spellingproblemen heeft als zijn medestudenten/collega's.

3.3. De controlegroep

Om iets meer te kunnen zeggen over de waarde van de meningen van oud-leerlingen over het gevolgde onderwijs hebben we een controlegroep ingeschakeld. Vraag 5, 6 en 12 hebben we voorgelegd aan 22 derdejaarsstudenten van de Algemene Hogeschool Amsterdam.

3.4. De spellingtest

Voor het onderzoek naar de spelvaardigheid van taaltuinleerlingen (hypothese 2B) hebben we gebruik gemaakt van een bestaande test die ontwikkeld is door het CITO voor eerstejaars PABO-studenten. Verschillende spellingonderdelen

(werkwoordspelling, weglaten/toevoegen van letters, etc.) komen hier aan de orde, zowel regels als uitzonderingen. We hebben de test tot eenderde ingekort waarbij we steeds een evenredig deel van de verschillende categorieën, die het CITO in de test heeft opgenomen, hebben overgenomen. De test bestaat uit 80 zinnen die als goed of fout moeten worden aangemerkt.

De spellingtest werd afgenomen op het Nieuwer Amstel en op drie andere scholen, in de eindexamenklassen havo en vwo (van verschillende docenten, om hun invloed te minimaliseren). Deze drie andere scholen (A, B en C) zijn alle openbare scholengemeenschappen die regulier onderwijs Nederlands geven, m.b.v. de methoden *Over en weer* (school A en B) en *Taalcirkel* (C). Deze methoden besteden vrij veel aandacht aan spelling.

4. Onderzoekresultaten

4.1. De enquêtes

De respons op de enquêtes was bevredigend; bijna 50% (124 reacties). Dit zou kunnen wijzen op een grote mate van betrokkenheid van oud-leerlingen bij hun vroegere middelbare school. Verder roept een specifieke onderwijsvorm waarschijnlijk veel reacties op, zowel positief als negatief. De korte, gemakkelijk in te vullen vragenlijst zal wellicht ook hebben meegespeeld in het grote aantal reacties. Opvallend is dat het aantal ex-vwo'ers dat reageerde veel groter is dan het aantal ex-havo'ers; 60% t.o.v. 40%. Ex-vwo'ers voelen zich wellicht meer verbonden met het NA omdat ze er langere tijd onderwijs hebben gevolgd. Daarnaast zouden mensen die zelf een wetenschappelijke opleiding volgen zich misschien meer geroepen voelen om mee te werken aan een onderzoek. We hebben 115 ingevulde enquêtes verwerkt in ons onderzoek⁷.

In tabel 1 worden de belangrijkste resultaten weergegeven, uitgesplitst naar vervolgopleiding (wetenschappelijke opleiding (WO) en hogere beroepsopleiding (HBO) + andere opleiding (A.O.)⁸ + werkenden en de totale onderzoekspopulatie (SAMEN).

In de eerste kolom geven we voor de duidelijkheid de vragen (in beknopte vorm). Vervolgens worden de antwoorden eerst in het absolute aantal (CY) en dan in procenten (%)⁹ aangegeven. Achter TOTAAL wordt steeds het absolute aantal (CY) en het procentuele aantal (%) ondervraagden per categorie weergegeven.

Tabel 1: Antwoorden uitgesplitst naar vervolgactiviteiten (WO) en (HBO/A.O./W), het totaal aantal respondenten (SAMEN) en de controlegroep (CONTR)

VRAGEN		WO		HBO/A.O./W		SAMEN		CONTR	
		CY	%	CY	%	CY	%	CY	%
oordeel toen	leuk	33	94	73	91	106	92	13	59
	niet leuk	1	3	4	5	5	4	6	27
	geen mening	1	3	3	6	4	4	3	14
oordeel nu	positief	22	63	39	49	61	53	9	43
	negatief	6	17	20	25	26	23	4	19
	neutraal	7	20	21	26	28	24	8	38
zelfst. plannen	ja	16	46	16	20	32	28		
	nee, slechter	1	3	4	5	5	4		
	maakt niet uit	18	51	60	75	78	68		
zelfst. projecten opz. + afr.	ja	21	60	24	30	45	39		
	nee, slechter	1	3	4	5	5	4		
	maakt niet uit	13	37	52	65	65	57		
inf. verwerv. verwerken verstrekken	ja	16	46	19	24	35	30		
	nee, slechter	1	5	4	5	4	3		
	maakt niet uit	19	54	57	71	76	66		
makkelijk schrijven	ja	20	57	29	36	49	43		
	nee, slechter	6	17	15	9	21	18		
	maakt niet uit	9	26	36	45	45	39		
groepswerk	ja	16	46	35	44	51	44		
	nee, slechter			2	3	2	2		
	maakt niet uit	19	54	43	54	62	54		
spellingproblemen	ja	18	51	53	66	71	62	4	18
	nee, minder	2	6	5	6	7	6	7	32
	maakt niet uit	15	43	22	28	37	32	11	50
TOTAAL		35	30	80	70	115	100	22	19

Uit tabel 1 valt het volgende af te leiden. Nagenoeg alle oud-leerlingen van het NA (92%) vonden, toen ze op school zaten, het onderwijs Nederlands leuk. Dit is uitzonderlijk veel als we dit vergelijken met de controlegroep (59%). Van deze laatste groep vond ruim een kwart het onderwijs Nederlands indertijd niet leuk, voor de oud-NA-leerlingen was dit maar vier procent. We kunnen hieruit concluderen dat oud-leerlingen erg enthousiast zijn over het taaltuinonderwijs.

In het oordeel achteraf over de waarde van het gevolgde onderwijs Nederlands is het verschil tussen oud-NA-leerlingen en de controlegroep minder groot. Van de eerste groep oordeelt ruim de helft positief en voor de controlegroep is dat 10% minder. Oud-NA-leerlingen die nu een academische opleiding volgen, zijn over het algemeen positiever over het gevolgde onderwijs dan mensen die een beroepsopleiding volgen of die werken. Van deze laatste groep is overigens de helft positief, van de WO-studenten bijna tweederde.

Er konden tenminste twee keer zoveel positieve als negatieve reacties verzameld worden (en meestal is die verhouding nog duidelijker in positieve zin) op de vragen over de verworven vaardigheden. Met betrekking tot de vaardigheden zelfstandig plannen, zelfstandig projecten opzetten en afronden, informatie verwerven, verwerken en verstrekken is zo'n driekwart van de mensen die een beroepsopleiding volgen of werken van mening dat de taaltuinmethode hieraan niet meer of minder heeft bijgedragen dan ander onderwijs zou doen. Wat betreft deze vaardigheden denkt ongeveer een kwart van deze mensen wél gebaat te zijn bij het taaltuinonderwijs. De WO-studenten vinden gemiddeld over deze vaardigheden eens zo vaak dat ze meer geleerd hebben dan de ondervraagden die een beroepsopleiding volgen of werken. De getallen zijn procentueel, voor zelfstandig plannen 46% tegenover 20%, voor zelfstandig projecten opzetten en afronden 60% tegenover 30%, voor informatie verwerven, verwerken en verstrekken 46% tegenover 24%. Dit zijn bijzonder grote verschillen.

Ongeveer tweederde van de mensen die een beroepsopleiding volgt of werkt zegt meer last te hebben van spellingproblemen dan hun medestudenten of collega's. Dit geldt ook voor de helft van de mensen die een academische opleiding volgt. De controlegroep denkt duidelijk minder last van spellingproblemen te hebben. De hbo'ers die de taaltuinmethode gevolgd hebben ervaren 50% meer spellingproblemen dan de hbo'ers uit de controlegroep.

4.2. De spellingtest

In tabel 2 geven we de resultaten van de spellingtest weer. 'LL' staat voor 'aantal leerlingen', 'ftn' staat voor het gemiddelde aantal fouten per leerling.

Tabel 2: Het gemiddelde aantal fouten per leerling per klas en per school

	NA		A		B		C	
	ll	ftn	ll	ftn	ll	ftn	ll	ftn
HAVO	36	14.2	25	12.16	19	16.63	17	13.64
VWO	45	10.37	24	8.16	23	14.26		
GEM.	81	12.28	49	10.16	32	15.44	17	13.64

Uit de tabel valt op te merken dat, volgens de uitkomsten van de CITO-toets, de spelvaardigheid van de onderzochte leerlingen die de taaltuinmethode hebben gevolgd, niet veel verschilt van de spelvaardigheid van de onderzochte leerlingen van andere scholen. Bij de uitkomsten naar aanleiding van deze tabel, moeten we wel in ogenschouw nemen dat de CITO-toets vooral de correctievaardigheid meet: het is natuurlijk de vraag in hoeverre deze vaardigheid met spelvaardigheid correleert. We hebben immers niet gekeken naar de spelvaardigheid van leerlingen in zelf geschreven teksten. We hebben gekozen voor de CITO-toets omdat deze makkelijk af te nemen en na te kijken is.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1. Conclusies

Mensen die de taaltuinmethode hebben gevolgd zijn hier bijzonder enthousiast over; nagenoeg iedereen vond het onderwijs in de taaltuin leuk. Ook achteraf is het merendeel van de ondervraagden positief over het taaltuinonderwijs. Voor mensen die een wetenschappelijke opleiding volgen, geldt dit sterker dan voor mensen die een beroepsopleiding volgen of werken.

Van de vaardigheden die centraal staan in het taaltuinonderwijs (zelfstandig plannen, projecten opzetten en afronden, informatie verwerven, verwerken en verstrekken) vindt driekwart van de mensen die een beroepsopleiding volgen of werken dat het niet uitmaakt dat ze de taaltuinmethode hebben gehad. Een kwart van deze mensen denkt wél gebaat te zijn bij het taaltuinonderwijs. De helft van de studenten aan de universiteit deelt deze mening. Dit ondersteunt onze hypothese dat academici meer baat (denken te) hebben bij het taaltuinonderwijs dan mensen die een beroepsopleiding volgen of hebben gevolgd. Een wetenschappelijke opleiding doet ook veel meer een beroep op deze vaardigheden dan een beroepsopleiding. Ook de hypothese dat mensen die de taaltuinmethode hebben gevolgd meer spellingproblemen denken te ondervinden dan mensen die regulier onderwijs hebben gevolgd, wordt ondersteund door de resultaten van de gehouden enquêtes. Het merendeel van de mensen dat taaltuinonderwijs heeft gevolgd, denkt meer spellingproblemen te hebben dan anderen. Van de controlegroep heeft nog geen vijfde deel die mening. Als we echter kijken naar de spelvaardigheid, gemeten met behulp van de CITO-toets, blijkt dat hierin weinig verschil is met andere scholen waar regulier onderwijs gegeven wordt¹⁰. Leerlingen die taaltuinonderwijs gevolgd hebben *denken* dus alleen dat ze meer spellingproblemen hebben. Voor de hypothese dat leerlingen die de taaltuinmethode gevolgd hebben meer spellingproblemen hebben, zijn nauwelijks of geen gronden.

5.2. Aanbevelingen

5.2.1. Aanbevelingen voor het taaltuinonderwijs

Gezien het grote plezier dat leerlingen hebben in het taaltuinonderwijs zouden we zeker aanraden deze methode te handhaven. Vooral WO-studenten zijn erg positief over het gevolgde taaltuinonderwijs. Voor mensen die een beroepsopleiding volgen geldt dit minder. Misschien zou de havo-afdeling van het NA zich meer moeten richten op het vervolgonderwijs, door meer praktische vaardigheden in het programma te brengen en minder de nadruk te leggen op zelfstandig onderzoek doen. Daarnaast kunnen we uit de onderwijsbegroting (september 1990) van minister Ritzen opmaken dat in de toekomst de bovenbouw (tweede fase) van havo en vwo in de eerste plaats vooropleidingen van het hoger onderwijs zijn. Met deze wijzigingen, gericht op de aansluiting op het vervolgonderwijs, zou het NA alvast rekening kunnen houden in haar plannen voor eventuele vernieuwingen en veranderingen in het taaltuinonderwijs.

Uit ons onderzoek blijkt dat leerlingen die de taaltuinmethode hebben gevolgd vooral het *idee* hebben dat ze veel problemen met spelling hebben. In werkelijkheid blijkt dit reuze mee te vallen. Om dit idee weg te nemen zou gedacht kunnen worden aan een cursus spelling, vergelijkbaar met de cursus grammatica die wordt gegeven. Leerlingen zouden een boekje moeten krijgen met de belangrijkste regels (en oefenmateriaal) zodat ze iets tastbaars hebben. Dat er wel degelijk aandacht aan spelling wordt besteed op het NA wordt dan meer waarneembaar. Leerlingen zullen dan meer zekerheid krijgen met betrekking tot hun spelvaardigheid. Daarnaast biedt het hen de mogelijkheid spellingregels op te zoeken wanneer ze die vergeten zijn.

Om de twijfels van ouders en collega's over het taaltuinonderwijs weg te nemen, raden wij het NA aan hen kennis te laten nemen van de uitkomsten van ons onderzoek.

5.2.2. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Als afsluiting willen we opmerken dat ons onderzoek als vooronderzoek beschouwd zou kunnen worden. Bij een vervolgonderzoek zou een heel andere opzet gekozen kunnen worden voor het meten van de vaardigheden van mensen die de taaltuinmethode hebben gevolgd. Wij hebben vooral een meningenonderzoek gedaan, je zou ook kunnen denken aan een onderzoek dat probeert de feiten te achterhalen.

Wat het spelvaardigheidsonderzoek betreft; hier zou een vervolgonderzoek veel informatie kunnen verschaffen. Om beter te kunnen generaliseren denken we hierbij allereerst aan schaalvergroting (het vergroten van de onderzoekspopulatie). Daarnaast zou er naar de kwalitatieve kant van de gemaakte fouten in de afgenomen spellingtesten gekeken kunnen worden. Bovendien zou met behulp van zelfgeschreven teksten (bijvoorbeeld dictees) de spelvaardigheid beter getoetst kunnen worden. Op grond van de uitkomsten hiervan zou het onderwijs verbeterd kunnen worden.

In onze aanbevelingen hebben we gesproken over een betere aansluiting op het vervolgonderwijs. Het havo zou andere kennis en vaardigheden moeten bijbrengen dan het vwo. Welke vaardigheden dit precies zouden moeten zijn, daar zou op de hbo's onderzoek naar gedaan moeten worden. In ruimer verband dan dat van de taaltuin moet men zich hierbij wel afvragen of de middelbare scholen zich moeten aanpassen aan het hoger beroepsonderwijs of andersom. Als we Ritzen goed begrijpen is hij de eerste mening toegedaan.

Noten

1. Voortaan afgekort tot NA.
2. Voorzover wij weten wordt deze alleen op het NA gehanteerd.
3. Met dank aan Wiel Veugelers en Henk Zijlstra voor hun waardevolle opmerkingen en suggesties bij het uitvoeren van dit onderzoek.
4. Voor de omschrijving van de begrippen 'normaal functioneel onderwijs' en 'communicatie-onderwijs' zie: Leidse Werkgroep Moedertaaldidactiek, 1986, p. 24. e.v..
5. Uit een onderzoek, 'Vervolgopleidingen, taal- en studievoordigheden na de scholengemeenschap Noord' (Couzijn, Woudstra en Zwart, 1990), blijkt dat onze mening gedeeld wordt. Oud-leerlingen werden ondervraagd en één van de uitkomsten was dat zij vonden dat er op de middelbare school (o.m.) meer aandacht besteed moet worden aan 'het formuleren van een probleemstelling op een breder onderzoeksterrein' en aan 'het opstellen van een werkplan voor een onderzoek'. De oud-leerlingen vonden dat er aan deze aspecten op de middelbare school te weinig aandacht was geschonken; in het kader van de vervolgopleiding zou het raadzaam zijn hier meer aandacht aan te besteden. Op het NA wordt hieraan juist wel veel gedaan.
6. In de begeleidende brief wordt uiteengezet wat we onder de gebruikte begrippen verstaan.
7. Negen reacties kwamen te laat voor verwerking binnen.
8. Meestal middelbare beroepsopleidingen of particuliere opleidingen zoals Schoevers.
9. We hebben procenten afgerond op hele getallen, waardoor het totaal soms niet precies op honderd uitkomt.
10. We moeten wel bedenken dat dit niet om dezelfde groep gaat als die we geënquêteerd hebben. Het taaltuinonderwijs op het NA is echter niet drastisch gewijzigd in de afgelopen jaren.

Bibliografie

- Couzijn, M., M. Woudstra & A. Zwart (1990), *Vervolgopleidingen, taal- en studievoordigheden na de scholengemeenschap Noord*. Lio-onderzoek aan de Universiteit van Amsterdam.

Leidse werkgroep moedertaaldidactiek (1986), *Moedertaaldidactiek, Een handleiding voor het voortgezet onderwijs*. Vierde druk. Muiderberg: Coutinho.

Schoot, F.C.J. van der & H.A.P. Wolfhagen (1986), *Diagnostische spellingvaardigheidstoets*. Arnhem: Cito.

Stobbe, H. e.a. (1977), Volgend jaar verdwijnt ons laatste schoolboek, In: *Moer*, nr. 3, p. 29-36.

Samenvatting

In het kader van onze studie aan het Instituut voor de Lerarenopleiding van de UvA hebben we een lesmethode informatie-technologieën geselecteerd voor het tweede jaar van de basisonderwijs. Deze lesmethode, *Trigjet*, fungeret als voorbeeldmateriaal bij een binnen het Instituut voor Lerarenopleiding (SLO) ontwikkeld leerplan voor communicatief taalonderwijs in de eerste fase van het voortgezet onderwijs. We hebben onderzocht of de lesmethode voldoet aan tien van de veertien gemaakte eisen, door deskundigen aan hun school te vragen. Op basis van de resultaten hebben we een aantal wijzigingen en aanvullingen geproefd.

H

1. Inleiding

De SLO werkt aan een leerplan voor communicatief taalonderwijs. Onderwijs waarin leerlingen met gebreken met verschillende functies in verschillende communicatieve situaties en waarbij reflectie plaats heeft op de mogelijkheden de verbetering van de taalvaardigheid. (Kortbe van de *Communicatief taalonderwijs*, 1990, p. 51). Een van de doelstellingen is 'planmatig schrijven'. Het voorbeeld *Trigjet* is bedoeld als voorbeeldmateriaal bij de ontwikkeling van het voorbeeldvoorstel in werking.

Op basis van het in het kader van het project *Communicatief taalonderwijs* (Kortbe van de, 1989, 1990) hebben we, in overleg met en op verzoek van het Instituut voor Lerarenopleiding van de SLO, de volgende tien criteria geselecteerd waarmee dit leerplan zou moeten voldoen:

1. Leerlingen leren samenwerken (interactieve strategieën) en leren dat hun zelf niet op zichzelf staat, maar iets heeft bij te dragen. De functie van de tekst is uitgelegd bij het schrijven, dat en wordt men oordeelt.
2. Leerlingen leren het tekst- en de organisatie van het onderwijs is niet gericht op het product maar op het proces: leerlingen leren het vinden, plannen, ontwikkelen en schrijven.
3. Leerlingen leren via andere leerlingen hoe dat moet, welke zelf tegen af.
4. Verschuivende taalvaardigheden worden gekoppeld aan de onder: lezen, schrijven, luisteren en spreken worden in verschillende situaties beoefend.
5. Leerlingen leren communiceren op eigen en andere taal: weten te geven.
6. Leerlingen leren hun eigen tekst op basis van de behoeften van anderen te schrijven.

(manuscript aanvaard 1 oktober 1991)

Noten

1. Voornaam afgekort tot NA.
2. Voorzover wij weten wordt deze afkeer op het NA gekend.
3. Mer dank aan Wilk Veugelen en Henk Zijlstra voor hun waardevolle opmerkingen en suggesties bij het uitvoeren van dit onderzoek.
4. Voor de omschrijving van de begrippen 'normaal functioneel onderwijs' en 'communicatie-onderwijs' zie Leiden Werkgroep Mondelingsdidactiek, 1986, p. 24, e.v.
5. Uit een onderzoek, 'Vervolgopleidingen, taal- en studiewaardigheden na de scholengemeenschap Noord' (Conzijs, Woudman en Zwart, 1989), blijkt dat onze mening gedeeltelijk wordt bevestigd. Ook leerlingen werden ondervraagd en één van de uitkomsten was dat zij vonden dat er op de middelbare school (o.m.) meer aandacht besteed moest worden aan 'het formuleren van een probleemstelling op een breder onderzoeksterrein' en aan 'het opstellen van een werkplan voor een onderzoek'. De oud-leerlingen vonden dat er aan deze aspecten op de middelbare school te weinig aandacht was geschonken en het kerk van de vervolgopleiding zou het aandacht zijn hier meer aandacht aan te besteden. Op het NA wordt hieraan juist wel veel gedaan.
6. In de begeleidende brief wordt uiteengezet wat we onder de gebruikte begrippen verstaan.
7. Negen reacties kwamen te laat voor verwerking binnen.
8. Meestal middelbare beroepsopleidingen of particuliere opleidingen zoals Schonevoss.
9. We hebben procenten afgerond op hele getallen, waardoor het totaal soms niet precies op honderd uitkomt.
10. We moeten wel bedenken dat dit niet een dezelfde groep gaat als die we getoetst hebben. Het toekomstonderzoek op het NA is echter niet directisch gewijzigd in de afgelopen jaren.

Bibliografie

- Conzijs, M., M. Woudman & A. Zwart (1989). *Vervolgopleidingen, taal- en studiewaardigheden na de scholengemeenschap Noord*. (Onuitgegeven manuscript) Universiteit van Amsterdam.